

С. В. Тримбач, Н. І. Бернадська, С. В. Шип, Т. І. Березовський, А. Г. Баканурський, В. В. Сокіл

Жанр

ЖАНР (франц. genre, від лат. genus (generis) – рід) – тип художнього твору, який розрізняють за певними сталими, повторюваними формальними і змістовими ознаками. На певних істор. етапах жанр. розподіл був характерний для більшості галузей мистецтва, однак у кожній з них мав свої відмінності залежно від специфіки конкрет. сфери худож. діяльності. Жанр. розподіл не використовують в арх-рі, декор.-ужитк. мистецтві та дизайні, де диференціація відбувається за призначенням (функціями – громад., житл., пром., транспортні та ін. споруди; ювелірне мистецтво, дизайн інтер'єрів, одягу, автомобілів, меблів, освітлюв. приладдя тощо) і матеріалом (дерев'яні, цегляні, залізобетонні споруди, кераміка, художнє скло, ткацтво, вишивання, оброблення металу та ін.). Ж. не є незмінними, а розвиваються відповідно до завдань мистецтва, набувають ін. змісту, поєднуються. Остаточного визначення категорії «Ж.» досі не існує, через що це поняття часто вживають як синонім роду, виду, різновиду. Крім того, Ж. є категорією не тільки істор., а й культурно-геогр.: розподіли за своїми змістово-формал., ідей., образ., функціон. ознаками мали мистецтва Давнього Сходу, Давньої Америки, Давньої Русі та ін. Жанр. класифікацію уперше запропонував Аристотель у трактаті «*Peri poihtikh-v*» («Поетика», бл. 335 р. до н. е.), розподіливши поет. твори за предметом, способом і засобом відображення. У 16–17 ст. коментатори трактату розробили жанр. систему за ієрархією: на високі (*трагедія, поема, ода*), середні ([комедія](#)) та низькі ([ідилія](#), *сатира*, [байка](#)) Ж. Відтоді чітко дотримання жанр. структури притаманне нормат. [естетикам](#) та [поетикам](#) (напр., класицизму, академізму, *соцреалізму*). Знаковим є трактат Н. Буало «*L'Art poétique*» («Поетичне мистецтво», 1674), в якому окреслено класицист. мист. засади, поділ за родами на [епос](#), [драму](#) і [лірику](#). Порушення жанр. ієрархії пов'яз. з *романтизмом*, що висунув на перший план автор. індивідуальність, реалізм, відкинувши традиц. «високі» Ж. Вищим проявом жанр. свободи став *роман* Нового часу, що не мав прямих аналогій в античності і спричинив формування сучас. поняття «Ж.». Від кін. 19 ст. з утвердженням *модернізму* і після жанр. відмінності дедалі більше розмиваються, перестають відповідати розвитку мистецтва, яке пропонує нові диференціації.

Жанр у кіно

Із зародженням кінематографа на межі 19–20 ст. постали й первісні означення Ж. – комедія, мелодрама, детектив, хроніка, істор. драма. Нині в кіно не існує єдиної заг.-прийнятої класифікації Ж. Крім того, більшість кінофільмів мають ознаки кількох Ж. Умовно виділяють такі Ж.: екшн, або бойовик (фільми з простим сюжетом, де гол. герой веде переможну боротьбу зі злом) з піджанрами вестерн, гангстер. фільм та фільм з бойовими мистецтвами; пригодницький фільм (фільми з оригін. сюжетом, у яких акцент зміщено з грубого насильства на винахідливість персонажів, уміння перехитрити злодія); детектив. фільм; драма (фільмам притаманна чітко вибудована фабула, що передбачає конфліктність дії, значну кількість діалогів і монологів; в основі сюжету – приватне життя людини та її гострий конфлікт з суспільством, заг.-людські протиріччя) з піджанром трагедія (як правило, завершується загибеллю гол. героя); істор. фільм (фільми, у яких відтворені реал. істор. події) з піджанром військ. фільм; кінокомедія (фільми, створ. з метою подати сміхову картину світу, розсмішити глядача) з піджанрами комедія положень, пародія і фарс; мелодрама (фільми, що розкривають духов. і чуттєвий світ героїв в особливо яскравих емоц. ситуаціях) з піджанром любовна історія (у телевізій. кіно дістала назву «мильна опера»); сімей. фільм (дит. фільми й фільми, призначені для сімей. перегляду); муз. фільм (мюзикли, де саме музика є осн. сюжетотворчим чинником); трилер (фільми, що викликають у глядача відчуття напруженого переживання, хвилювання; до цього Ж. часто зараховують детективно-пригодницькі фільми та фільми жахів) з піджанрами містич. трилер (на межі трилера і фільму жахів; зіткнення героїв з містич. явищем – окультизм, чаклунство тощо) і катастрофа; фільм жахів (фільми, що викликають у глядачів відчуття тривоги і страху, створюють напружену атмосферу жаху або очікування чогось жахливого); фантаст. фільм (фільми, дія в яких відбувається у майбутньому, минулому або в «паралел.» світах; перевага уяви над реальністю) з піджанрами фентезі, фантазмагорія, кіберпанк. Дискусії викликає визначення «жанрового кіно» – масової сюжет. кінопродукції, що протистоїть «авторському кіно» – як виразно індивід. худож. висловлюванню, що часто має ускладнену художню мову та використовує новаційні аудіовізуал. прийоми. В неігровому кіно склалася певна система Ж., що є похідними від заг.-прийнятих у публіцистиці: кінорепортаж, -нарис, -дослідження, -щоденник, -мандрівка, фільм-портрет. У наук.-популяр. кіно залишається актуал. Ж. учбового фільму.

С. В. Тримбач

Жанр у літературі

Жанр у літературі – це художнє ціле, у якому взаємодіють домінуючі (тематичні, сюжетно-композиційні, мовні) та змінні ознаки (гнучкі й варіативні елементи структури). Перші з них забезпечують основу будь-якого Ж., другі – його модифікацію, залежну від світовідчуття, мислення, психології окремого письменника, а також своєрід. естет., істор., нац. рис літ-ри

певного періоду. Ж. як тип худож. твору складається у кожному з родів літ-ри (епопея, роман, *повість*, *новела* – в епосі; лірич. вірш, ода, елегія, *пісня*, послання – у ліриці; трагедія, комедія, драма – у драмі) і може розвиватися упродовж кількох століть, а потім зникнути, як ода; або ж існувати від часу зародження в давньогрец. літературі до сьогодення (байка, роман) чи оновлюватися шляхом злиття елементів різних Ж. (трагікомедія) і родів (лірич. роман). Кожний літ. напрям має свою жанр. систему. Так, у літературі класицизму домінували трагедія, ода; романтизму – лірична поема, елегія, балада, психол. та істор. романи. Водночас саме для епохи романтизму характерні декларації про відмову від усталених вимог до Ж., про їх змішування. Цей процес посилювався у літературі наступних століть, коли модифікували уже відомі жанр. структури. Навіть постмодерністи, руйнуючи будь-які ієрархії, визнають Ж. як певну «кодувальну модель», здатну тлумачити повторювані риторичні ситуації. Вивчення конкрет. Ж. вимагає його розгляду в синхронії та діахронії з урахуванням нац. своєрідності (лат.-амер. роман, укр. химер. роман тощо).

Н. І. Бернадська

Жанр у літературній критиці

Жанр у літературній критиці – це форми (типи) літературно-критичного виступу: рецензія, есеї, літературно-критичний *нарис*, літературно-критична монографія, стаття (проблемна, оглядова, полемічна, ювілейна), *пародія*, у яких здійснюють інтерпретацію художнього твору чи творчості письменника. В їхній основі – оцінні судження й налаштованість на конкретного адресата. Так, предметом рецензії є окремий конкрет. худож. твір. Якщо в рецензії відзначають його найхарактерніші особливості, то в статті аналізують цілісний худож. світ літ. твору, секрети майстерності письменника. Водночас у кожному з різновидів статті свої зміст, форма, спосіб організації матеріалу; напр., у проблем. статті досліджують конкретне художнє явище під кутом зору певної теор. проблеми; а специфіка полем. статті виражається в обґрунтуванні власної позиції через відповідь, пояснення, розгорнуту аргументацію своїх заперечень опоненту. В останні десятиліття спостерігається есеїзація Ж. літ. критики, тобто посилення у них образності, афористичності, автор. суб'єктивності, розмов. інтонації.

Н. І. Бернадська

Жанр у музиці

У музиці термін «жанр» визначає клас музичних творів, що мають спільні ознаки: культурні функції (призначення музики, її зв'язок зі словами, танцем, ін. видами мистецтва); умови походження, побутування, виконання й сприйняття; властивості муз. форми (мелосу, ритму,

гармонії, фактури, композиції й худож. семантики). Історично первісні музичні Ж. пов'язані з функціями, які виконує музика у побут., труд., обряд. ситуаціях. У давніх зразках муз. фольклору жанр. канон визначається типом інструментарію, характером виконання, комплексом стійких мелодич. та ритміч. формул, принципами імпровізації. У 17–19 ст. в умовах досягнутої худож. самостійності музики склалася розгалужена система автономно-муз. Ж. (майже вільних від приклад. завдань), що існували виключно для слухання (концерт, симфонія, соната). Первісні Ж. набули рис змістовно-асоціат. архетипів, що конкретизували образний зміст творів (напр., ознаки маршу в музиці Л. ван Бетговена, вальсу – у П. Чайковського, канта – у М. Лисенка). Класифікуючи муз. Ж., виділяють родові характеристики, спільні для музики та літ-ри (епічна, драм. або лірична симфонія), ознаки експресії (скерцо, елегія, каприс), виконав. складу (струн. квартет) та ін. Існують Ж. «високої» («сакрал.» та «академ.») музики, пов'яз. з найвищими духов. цінностями культури, і «низької», «побут.» музики, що відповідає психол. потребам людей, насамперед у розвагах, релаксації, простих чуттєвих задоволеннях. Критерії цінніс. суджень про муз. Ж. мають суб'єктивну природу, а межа, що розділяє вищі й нижчі «поверхи» жанр. системи, досить умовна. Отже, у суспільстві нерідко виникають конфліктні ситуації, коли певні Ж. вважають «непристойними» (напр., теретисма у Візантії, рок-н-рол у СРСР). Інколи муз. Ж. об'єднуються в стійкі єдності – «супержанри», що складаються з відносно самот. компонентів, «втягнутих» в «орбіту» певного комплексу функцій і умов музикування, як-от: муз.-обряд. Ж. літургії (меси), до складу якої входять гімни, речитації, молитви, псалми тощо; Ж. опери, що зазвичай об'єднує речитатив, арію, пісню, танець, оркестр. епізоди тощо.

Уявлення про муз. Ж. мають особливе значення для композиторів. Вони коригують з ним творчі дії, що набувають таких форм, як написання твору за жанр. канonom, яке гарантує успіх втілення належ. образного змісту й реалізації певної культур. функції (напр., наспів «на подобен» у давньорус. церк. практиці); свідоме узгодження твору з певним жанр. прототипом; неусвідомлене, інтуїтивне відтворення жанр. архетипу (напр., імпровізація танц. супроводу музикантами-аматорами не може бути вільною від впливу архетипів танц. жанр. сфери). Отже, жанр. генотип певною мірою обумовлює хід і результат творчого процесу, внаслідок чого кожний муз. твір набирає певних жанр. ознак. Трапляються твори, де синтезуються ознаки відразу кількох Ж. (напр., опера-балет «Вій» В. Губаренка, кантата-симф. «Кавказ» С. Людкевича, ораторія-балет «Київські фрески» І. Карабиця). Інколи твір виявляє свідоме прагнення автора до порушення жанр. меж і встановлення нових стійких взаємин між функціями, умовами, змістом та стилем муз. вислову. Чимало експериментів з часом закріпилися у практиці й започаткували новий жанр. різновид (9-а Симф. Л. ван Бетговена, де вперше було залучено хор, породила новий Ж. симф. музики). В європ. композитор. практиці останніх 3-х століть спостерігається худож.-виражал. прийом жанр. стилізації, коли в контексті твору з'являються інтонац.-мовні властивості, характерні для ін.

муз. Ж. (напр., у фортепіан. п'єсі «Богатирські ворота в Києві» М. Мусоргського стилізовано молитов. спів і церк. передзвін, що викликає конкретні культурно-істор. образні асоціації). Менш очевидні зміни певного жанр. стилю створюють ефект жанр. алюзії. Жанр. стилізація полегшує слухачам розуміння муз. тексту. В рад. музикознавстві такий прийом називався «узагальненням через жанр» (А. Альшванг), або «жанр. конкретизацією» (А. Муха). Укр. культура, як правило, представлена 4-ма великими жанр. системами, що знаходяться у складній взаємодії: муз. фольклором, духов. музикою, академ. музикою європ. традиції та масовою муз. культурою, кожна з яких здатна утворювати власні «субсистеми». Жанр. система укр. духов. музики генетично пов'яз. з греко-візант. культур. традицією. В епоху Відродження і бароко (в Україні – 17–18 ст.) вона зазнала великого впливу зх.-християн. культури, що спричинило значну трансформацію традиц. богослужб. Ж. й виникнення нових жанр. архетипів, з-поміж яких найвизначнішим і національно самобутнім став муз. Ж. партес. концерту. Процеси взаємодії культур. традицій породили також оригін. паралітург. муз. Ж. (псалом, кант, духов. вірш). Європ. традиція академ. музики в Україні формувалася поетапно. На 1-му етапі (кін. 18 – поч. 19 ст.; творчість М. Дилецького, Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя) її представлено переважно муз. Ж. вокал. музики – сольної, хор., опер. та окремими зразками камерно-інструм. музики (духовні хор. концерти, солоспіви, сонати, обробки нар. пісень). Найвагомішими здобутками творчості укр. композиторів 19 – поч. 20 ст. стали водевіль і опера (І. Котляревський, В. Гоголь, Г. Квітка-Основ'яненко, С. Гулак-Артемівський, М. Лисенко, М. Аркас); солоспіви і класичні муз. Ж. камерно-інструм. музики (М. Колачевський, М. Вербицький, І. Лаврівський, А. Вахнянин, І. Воробкевич, Д. Січинський); обробки нар. пісень, хор. п'єси, кантати (М. Лисенко, М. Леонтович, К. Стеценко, Я. Степовий, С. Людкевич). Провідна роль у збагаченні укр. музики новими муз. Ж. належить М. Лисенкові (започаткував Ж. героїч., сатир., лірико-фантаст., дит. опер, елегії, рапсодії та ін.). У 20 ст. укр. композитори (зокрема Б. Лятошинський, Л. Ревуцький, С. Людкевич, М. Вериківський, А. Штогаренко, Г. Майборода та ін.) репрезентували увесь спектр класич. Ж. європ. муз. культури, зокрема вершинний – симфонію. У 2-й пол. 20 ст. в Україні сформувалася плеяда митців, які ставили за мету експериментування з традиц. муз. Ж. та пошук нових генотипів муз. творчості (Л. Грабовський, В. Губаренко, Л. Дичко, Ю. Іщенко, В. Загорцев, І. Карабиць, Л. Колодуб, Г. Ляшенко, В. Сильвестров, М. Скорик, Є. Станкович та ін.). У 1960–70-х рр. в Україні, поряд з традиц. муз. Ж. естрадно-розважальної музики, інтенсивно розвивалися Ж. інструм. джазу, т. зв. бардів. пісні; у 1980–90-х рр. формувалася система Ж. поп- і рок-музики за зх. зразком, Ж. авангард. мистецтва (хепенінг, інсталяція). Розроблення жанр. класифікації становить одну з гол. проблем теорії муз. Ж. Спроби найпростішої класифікації здійснювалися ще за антич. часів. Розвитку методології жанр. аналізу сприяють теор. дослідж. муз. Ж. як феномену творчого муз. мислення, культури суспільства та особистості музиканта (А. Верещагіна, О. Костюк, І. Ляшенко, В. Москаленко, А. Муха, І. Коханик, І. Пясковський, О. Самойленко, Т. Смирнова, Л. Шаповалова та ін.). В укр. музикознавстві існує традиція вивчення конкрет. муз. Ж. і жанр. систем, започатк. [Ф.](#)

[Колессою](#) й [К. Квіткою](#). Укр. вчені інтенсивно досліджують укр. духовні муз. Ж.: Н. Герасимова-Персидська (партес. концерт та ін. старовинні вокал. Ж. ренесансно-барок. доби), Ю. Ясиновський, Л. Корній, О. Цалай-Якименко, Людмила Івченко, Олена Шевчук, Ю. Медведик, К. Берденникова, О. Зосім та ін. Поміж вітчизн. моногр. дослідж. окремих муз. Ж. класич. європ. традиції вирізняються праці М. Гордійчука, О. Зінькевич (симф. муз. Ж.), Л. Архимович, М. Черкашиної-Губаренко (опера), М. Загайкевич (балет), А. Терещенко (кантата й ораторія), Л. Пархоменко (хор. п'єса), М. Ярко (камерна кантата), О. Литвинова (камерно-вокал. цикл), Т. Булат (солоспіви), Б. Фільц, О. Шреєр-Ткаченко (романс), В. Кузик (пісня), Н. Горюхіної (соната), М. Боровика (камерно-інструм. ансамбль), М. Дремлюги, В. Клима, М. Степаненко (фортепіанні муз. Ж.), М. Калашник (сюїта), Б. Сюти (Ж. сучас. експерим. музики) тощо.

С. В. Шип

Жанр в образотворчому мистецтві

Елементи жанрових ознак можна простежити в анімалістичних зображеннях у печерах палеоліту, міфол. сценах у петрогліфах неоліту, портретах Давнього Єгипту і Месопотамії від 11 тис. до н. е., портретах, пейзажах, міфол. сценах та жанр. композиціях антич. мистецтва тощо. Формування Ж. як окресленої худож. системи та ієрархії почалося у 15–16 ст., завершилося у 17 ст. Жанр. розподіл ґрунтується на спільності теми, сюжету та характеру зображення. Виділяють Ж. істор., міфол., побут., [анімаліст.](#), *портрет*, *пейзаж*, *натюрморт*, *ню*, акт (як Ж. виник в епоху Відродження у рамках міфол., алегор., істор. та побут. Ж., сформувався у 17 ст.; зображували з натури або за уявою оголене переважно жін. тіло, розкриваючи уявлення про красу, цінності земних почуттів та буття). У деяких Ж. є підвиди (до істор. належить [батальний жанр](#)). Виділяють також Ж. за автор. ставленням до предмета, особи, явища ([карикатура](#), *шарж*), способом їх розуміння й тлумачення (лірич. або епіч. пейзаж, парад. чи камер. портрет, [алегорія](#), *фантастика*). У скульптурі поділу на Ж. майже не існує, оскільки в основі класифікації – цільове призначення твору (*пам'ятник*, *надгробок*, *рельєф*); зберігається також усталений темат. принцип Ж. (зокрема портрет, істор., батал., анімаліст., побут. Ж.). Розуміння Ж. як такого та ієрархія Ж., їх підвидів найкраще розроблені у станк. живописі. Деякі Ж. «відмирають» або набувають нового змісту (зокрема міфол. Ж.); у результаті розподілу існуючих Ж. виникають нові (архіт. пейзаж, ведуги, марини як різновиди пейзаж. Ж.); синтетичні Ж. (напр., поєднання побут. Ж. із пейзажем, колектив. портрета з істор. Ж. – портрет-картина). Терміни «Ж.», «жанровий» часто означають власне побут. Ж., різновидом якого є галант. (ерот.) Ж. (зображали інтимні дії чи оголені частини тіла людини, дам і кавалерів у квітучих садах; розкривали інтимні емоції, ніжність, ревності, кокетування тощо). Цей стиль склався на поч. 18 ст. у творчості А. Ватто, Ж.-О. Фраґонара та їхніх послідовників у Франції, поширився в ін. країнах Європи. Як

і в літературі, чітка жанр. диференціація, притаманна норматив. естетикам, руйнується в періоди, коли на 1-й план виходить автор. суб'єктивність (романтизм, модернізм) або програм. інтерес до реальності (*реалізм, натуралізм*). У мистецтві 20 ст. жанр. розподіл перестав відігравати структуруючу роль, з появою абстракт., нефігуратив. мистецтва, а також таких видів, як асамбляж, [інсталяція](#), мист. акція, мист. об'єкта, перформанс та ін., традиц. Ж. не відповідають особливостям худож. процесу, зберігаючи своє місце в ньому лише як «пам'ять про традицію». Чітку жанр. структуру, що відновлювала класицист. модель мистецтва, у 20 ст. використовували в рад. соцреалізмі як засіб обмеження автор. індивідуальності, утвердження ідейно-естет. нормативності.

Т. І. Березовський

Жанр у театрі

До фундаментальних театр.-драматичних Ж. належать трагедія, драма й комедія. Існує також низка проміжних Ж., що входять до складу основних Ж. (водевіль, фарс, комедія плаща і шпаги, міщан. драма) або є результатом їхнього поєднання (трагікомедія, домашня трагедія). Деякі дослідники, зокрема франц. теоретик П. Паві, зараховують драму до проміжних театр. жанрів. Естетично близькі між собою Ж. утворюють різновид літератури, напр., [драматургію](#), основні Ж. якої – трагедія, драма, комедія – поділяються на дрібніші, зокрема комедія – на водевіль, комедію-памфлет, комедію-пародію, сатиричну комедію, ліричну комедію тощо. Поняття «жанр» для читача п'єси або глядача в театральній залі має інформативно-сигнал. навантаження, повідомляючи їм, з яким типом дискурсу й худож. кодів вони зіштовхнуться, програмуючи сприйняття вистави аудиторією, налаштовуючи її на певний психол. лад. Система Ж. має певний ступінь стійкості (це стосується трагедії, комедії та драми), але водночас вона зазнає й тимчас. змін. Істор. динаміка реалізується в тому, що багато з драм. Ж. зникають, з'являються нові жанр. форми. Зокрема, характерні для середньовіч. театру Ж. літургій. драми, міраклю, мораліте й містерії практично не пережили саме середньовіччя, а більш стійкий фарс помітно змінив форму. Стосовно жанр. динаміки рос. теоретик Ю. Тинянов вважав, «що нове явище змінює старе, посідає його місце й, не будучи розвитком старого, є водночас його заступником». Крім того, сучасна сценічна практика, з характер. для неї способами прочитання драматург. дискурсу, привносить елемент релятивізму в розуміння жанр. природи п'єси. Досить значні розходження у розумінні жанр. системи, викликані хронотопом, у контексті якого функціонують твори, традиційно належать до одного Ж., напр., давньорим. комедії і комедій, напис. у 20 ст. Розвиток драматургії (А. Чехов, М. Ердман, С. Беккет, П. Вайс та ін.) і сценічна практика 20 ст. демонструють зразки «жанр. змішаності» у сучас. театр. процесі.

А. Г. Баканурський

Жанр у фольклорі

Жанр у фольклорі (Ж. у ф.) – історично сформований тип уснопоетичних творів, що характеризується спільними ознаками змісту й форми. Ж. у ф. розмежовують за способами відтворення дійсності, родовими ознаками (епічні – балади, [билини](#), [голосіння](#), думи, [історичні пісні](#), [казки](#), [легенди](#), [обрядова поезія](#); ліричні – [жартівливі пісні](#); драматичні), способами зв'язку з ритуал.-обряд. елементом (обряд., необряд. лірика), особливостями форми викладу матеріалу (пісенні, оповідні, речитативні); середовищем, у якому виникають і поширюються твори певних жанр. різновидів (веснянки, гаївки, емігрантські пісні, [жниварські пісні](#), [заробітчанські пісні](#), [колискові пісні](#), [коломийки](#), [колядки](#), [купальські пісні](#), [чумацькі пісні](#), [щедрівки](#)), віковими особливостями ([дитячий фольклор](#)), розміром тексту (малі Ж. у ф. – [загадки](#), [приказки](#), [прислів'я](#)). У фольклорі функціонують жанр. системи календарно-обряд., родинно-побут., епіч., лірич., труд. пісень і танців. Осн. критерії для їхнього розпізнавання – семантика словес. текстів та умови музикування (не завжди розрізняючими ознаками є метроритм, мелодика, тип композиції тощо). Жанр. система укр. фольклору характеризується широким стиліст. спектром (для порівняння – муз. мова календар. наспівів, дум, кантів, балад, романсів, істор. і танц. пісень). Розрізняють казкову й неказкову прозу. Варто виділити самобутні муз.-театр. Ж. вертеп. та шкіл. драм. Відносна усталеність і виразна традиційність, виняткова структурно-змістова тривкість та місткість Ж. у ф. полегшує вивчення худож., ідей. та істор. аспектів фольклору, систематизацію різноманіт. джерел. матеріалу. Муз. Ж. укр. фольклору (зокрема балади, думи, обряд. пісні) вивчали Ф. Колесса й К. Квітка, заклавши основу для наступ. дослідж., серед яких вирізняються праці [В. Гошовського](#) (запропонував систему жанр. систематики на базі положень семіотики, інформатики та систем. методології), фольклорист. розвідки [С. Грици](#) (про жанр. систему епіч. укр. фольклору). Цінні для теорії та історії муз. Ж. матеріали зібрали науковці ІМФЕ НАНУ (Київ) та Інституту народознавства НАНУ (Львів).

В. В. Сокіл

Рекомендована література

1. Сальский Д. наброски к проблеме жанра в кино // Киноведчес. зап. 2005. № 69;
2. Рутковский О. Украинский словарь экранних медиа. К., 2007.
3. F. Brunetière. L'évolution des genres dans l'histoire de la littérature. 5 éd. Paris, 1910;
4. Белинский В. Г. Разделение поэзии на роды и виды // Белинский В. Г. Полное собрание сочинений. Москва, 1954. Т. 5;
5. Теория литературы: осн. проблемы в истор. освещении. Москва, 1964. Кн. 2;
6. Чернец Л. В. Литературные жанры. Москва, 1982;
7. J.-M. Schaeffer. Qu'est-ce qu'un genre littéraire? Paris, 1989;
8. Тодоров Ц. Введение в фантастическую литературу. Москва, 1997;
9. Фрейденберг О. М. Поэтика сюжета и жанра. Москва, 1997;

10. Копистянська Н. Х. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. Л., 2005;
11. Бовсунівська Т. Основи теорії літературних жанрів. К., 2008.
12. Егоров Б. Ф. О мастерстве литературной критики: Жанры, композиция, стиль. Ленинград, 1980;
13. Бурляй Ю. С. Основи літературно-художньої критики. К., 1985.
14. Майбурова К. Музичні жанри. К., 1959;
15. Цуккерман В. Музыкальные жанры и основы музыкальных форм. Москва, 1964;
16. Сохор А. Эстетическая природа жанра в музыке. Москва, 1968;
17. Соколов О. К проблеме типологии музыкальных жанров // Проблемы музыки XX в. Горький, 1977;
18. Проблемы музыкального жанра: Сб. тр. Гос. муз.-пед. ин-та им. Гнесиных. Москва, 1981. Вып. 54;
19. Конькова Г. Традиції і новаторство в розвитку жанрів сучасної української музики (симфонія, кантата, ораторія 60–70-х років). К., 1985;
20. Лобанова М. Музыкальный стиль и жанр: История и современность. Москва, 1990;
21. Конен В. Третий пласт: Новые массовые жанры в музыке XX в. Москва, 1994;
22. Шип С. Музичний жанр в методологічному аспекті // Культурол. проблеми укр. музики (наук. дискурси пам'яті академіка І. Ляшенка): Наук. вісн. Нац. муз. академії України. К., 2002. Вип. 16;
23. Тукова І. «Жанротворчество» и творчество «в жанре» // Муз. твір як творчий процес: Наук. вісн. Нац. муз. академії України. К., 2002. Вип. 21;
24. Назайкинский Е. В. Стиль и жанр в музыке. Москва, 2003.
25. Левчук Л. Т. У творчій лабораторії митця. К., 1978;
26. Овчаренко С. В. Теория слоев Н. Гартмана и вопросы жанровости произведения искусства // Этика и эстетика. К., 1989. Вып. 32;
27. Покулита І. К. Соціальні виміри жанру в мистецтві // Наук. зап. Нац. пед. університету ім. М. П. Драгоманова. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. К., 2001. Вип. 9.
28. Рильський М. Література і народна творчість. К., 1956;
29. Земцовский И. К теории жанра в фольклоре // Сов. музыка. 1983. № 4;
30. Пропп В. Принципы классификации фольклорных жанров // Пропп В. Я. Поэтика фольклора. Москва, 1998;
31. Пясковський І. Ситуативна модальність в жанрах української народно-пісенної творчості // Наук. зап. Терноп. пед. університету. Сер. Мистецтво. 2000. № 1(4);
Мишанич С. Жанрова система українського фольклору // Фольклорист. та літературознавчі праці. Д., 2003.

Бібліографічний опис:

Жанр / С. В. Тримбач, Н. І. Бернадська, С. В. Шип, Т. І. Березовський, А. Г. Баканурський, В. В. Сокіл // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-20330>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).